

מראי מקומות - ראש השנה

יז:

דין הצבור, מכל מקום יש לומר שזהו דוקא בתשובה יתירה, אבל לעולם יש תשובה פחותה שאינה מקרעת, ולכך צריכים עצות לקיים הגזר דין שלא יהא כל כך לרעה. ותירץ, שהוכחת הגמרא היא מכיון שהנביא הוכיח את ישראל בלשון 'השמן לב העם' וגו', שמשמע דוקא כשאין חזרין בתשובה כלל, אבל אם חזרו אף בתשובה פחותה נעקר הגזר דין, ולכך הקשתה הגמרא.

ה. עשה להם סימניות כאכין ורקין שבתורה פירש רש"י שבין פסוק לפסוק יש סימנין של נו"ן הפוכה. וכתב הריטב"א, שבכל הכתובים שלנו לא מצינו סימניות אלו, והיינו משום שההלכה היא כרבי יצחק שגזר דין של יחיד נקרע.

ו. הני נמי כיחידין דמו כתב בשאילתות דר' אחאי (ס"ו) שלגבי שאר העולם הרי הם כיחידין. ודייק ההעמק שאלה (אות ט') שלפי זה נמצא שציבור הוא רק כל העולם. וביאר, שודאי עשרה שמתפללין בבית הכנסת הרי הן ציבור, ורק יורדי הים שמועטין הן, אפילו אם אירע שהתקבצו עשרה ביחד דומין הם ליחידין ובטלין לגבי שאר העולם.

והריטב"א (לקמן יח.) כתב, שהם חשובים כיחידים, משום שהם מכמה משפחות, ואין כאן גזירה על משפחה אחת.

א. מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור יש לעיין, כיצד למדו ענין זה מהפסוק. וביאר הריטב"א שמהלשון 'ויעבור' דרשו שנתעטף ה' כש"ץ שעובר לפני התיבה.

וכתב הלבוש (סי' תקפ"א ס"א) שמכאן יש ללמוד שמי שהוא ש"ץ לי"ג מדות צריך להתעטף בטלית, והובאו דבריו במגן אברהם (שם סק"ג) ובמשנה ברורה (שם סק"ו).

ב. אני הוא קודם שיחטא האדם הקשה הרא"ש (ס"ה), מדוע צריך מדת רחמים קודם שחטא. ותירץ, שאף שגלוי לפניו שעתיד לחטוא, מכל מקום מתנהג עמו במדת הרחמים באשר הוא שם. עוד פירש שמדובר במחשבת עבודה זרה, שמצרף בה הקב"ה מחשבה למעשה, ומכל מקום זהו רק לאחר שחטא, אבל קודם שחטא מתנהג עמו ברחמים. והמהרש"א כתב, שצריך רחמים קודם שיחטא, כפי שמצינו שלא נברא העולם עד ששיתף הקב"ה רחמים בדין.

ג. עתים לטובה עתים לרעה ביאר הגור אריה (דברים י"א, י"ב) שהלימוד הוא מכך שכתוב 'עיני ה' בלשון רבים, שעתים לטובה ועתים לרעה.

ד. לטובה מיהא לקרעיה לגזר דינייהו ולוסיף להו הקשה השפת אמת, שאף שגדולה תשובה שמקרעת גזר